

УДК 378.1

Власюк Ю.О., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Анотація. Стаття присвячена аналізу мотивації навчальної діяльності студентів, чинникам, що її формують, та її важливості для успішного навчального процесу.

Ключові слова: мотив, мотивація навчання, пізнавальні інтереси, навчальний процес.

Постановка проблеми. Вища освіта спрямована на забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи і рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу, формування інтелектуального потенціалу нації на всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства. Але досягнення зазначених цілей не є можливим без високої мотивації студентів до навчання. Тому особливо важливим стає питання про стимули і мотиви навчально-професійної діяльності студентів.

Навчання у вузі не стає автоматично цікавим та значимим для молоді людини, а іноді, з часом навіть посилюється негативне ставлення до пізнання, розчарування студента як суб'єкта навчально-виховної взаємодії з викладачем у значимості, практичній цінності набуття нових знань та вмінь [3]. Отже, мотивацію студентів розглядають як один з найбільш ефективних способів покращення навчального процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Мотивація є складною і багатогранною категорією, що обумовлює існування значної кількості підходів до розуміння її сутності, природи, структури, а також до методів її вивчення. Значний внесок у розвиток теорії і практики мотивації зробили Ф. Тейлор, Ф. Гілберт, Г. Емерсон, М. Фоллет, О.Шелдон, А. Файоль, Е. Мейо, А. Маслоу та інші. Питання мотивації діяльності студентів у процесі навчання у вищому навчальному закладі висвітлені у працях В. Білоус, Л. Горюнової, С. Занюка, В. Козакова, О. Коваленко, Л. Орбан-Лембрик, Є. Шматкова та ін.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розгляд таких понять, як «потреба», «мотив» і «мотивація», та дослідження основних чинників мотивації студентів до навчальної діяльності.

Виклад основного матеріалу досліджень. Під мотивацією в психології розуміють сукупність психологічних процесів, які спрямовують поведінку людини. Мотиваційні процеси лежать в основі активності людини та її психічного функціонування, вони визначають той чи інший напрям людської поведінки [8].

Основу мотиваційної сфери людини становлять потреби – динамічно-активні стани особистості, що виражають її залежність від конкретних умов існування і породжують діяльність, спрямовану на зняття цієї залежності. Потреба, опосередкована складним психологічним процесом мотивації, виявляє себе психологічно у формі мотиву поведінки. Мотив, у свою чергу, у психологічному словнику визначено як спонукання до діяльності, що пов'язані із задоволенням потреб суб'єкта. Мотив залежить від безлічі зовнішніх і внутрішніх стосовно особи чинників. Він спонукає людину до дії, визначає, що саме і як треба зробити. [7]

Лише усвідомлена потреба особи може стати мотивом до певної діяльності. Різноманітні потреби можуть як співіснувати, доповнювати одна одну, так і суперечити одна одній. Із суто пізнавальної точки зору студента може цікавити одна професія або певний ВНЗ, з матеріальної – інші, з позиції престижу – треті. Зробивши свій вибір, особа здійснює чималу роботу щодо усвідомлення привілеїв тієї потреби, задоволення якої для неї найбільш значуще.

Мотиви різняться видом потреби, яка в них виявляється, формами, котрих вони набувають, широтою чи вузькістю, конкретним змістом діяльності, в якій реалізуються. У психолого-педагогічній науці виділяють наступні групи мотивів:

- пізнавальні, що характеризують зміст навчальної діяльності;
- соціальні, пов'язані з комунікацією студента з іншими учасниками педагогічного процесу, його суспільними взаємовідносинами;
- професійно-ціннісні (пов'язані з формуванням готовності студентів до професійного самовизначення). [5]

Мотивацію студентів можна розглядати, як є процес, методи і засоби їх спонукання до пізнавальної діяльності та активного освоєння змісту освіти. В якості мотивів можуть виступати емоції і прагнення, інтереси і потреби, ідеали і установки. Тому мотиви є складними динамічними системами, в яких здійснюються вибір і ухвалення рішень, аналіз і оцінка вибору.

Виділяють наступні види навчальної мотивації студентів:

- пізнавальні мотиви (придбання нових знань, розширення кругозору, ерудиції);

- соціальні мотиви (відповідальність, розуміння соціальної значущості навчання, усвідомлення можності приносити користь суспільству), що виражаються у прагненні особи самоствердитися в суспільстві, затвердити свій соціальний статус за допомогою навчання;
- прагматичні мотиви (бути конкурентоспроможними на ринку праці, отримувати гідну винагороду за свою працю);
- професійно-ціннісні мотиви (розширення можливостей влаштуватися на перспективну і цікаву роботу);
- естетичні мотиви (отримання задоволення від навчання, розкриття своїх прихованих здібностей і талантів);
- статусно-позиційні мотиви (прагнення затвердитися в суспільстві через громадську діяльність, отримати визнання оточення, обійняти певну посаду);
- комунікативні мотиви (розширення кола спілкування за допомогою підвищення свого інтелектуального рівня і нових знайомств);
- традиційно-історичні мотиви (встановлені стереотипи, які виникли у суспільстві і зміцнилися з часом);
- утилітарно-практичні мотиви (саморозвиток, самоосвіта, прагнення засвоїти на високому рівні окремий предмет, що цікавить);
- учбово-пізнавальні мотиви (орієнтація на способи набуття знань, завоювання конкретних навчальних дисциплін);
- мотиви соціального і особового престижу (затвердитися і зайняти в майбутньому певне становище в суспільстві і в певному найближчому соціальному оточенні);
- неусвідомлені мотиви (здобуття освіти не за власним бажанням, а під впливом інших осіб, зокрема батьків, що ґрунтується на повному нерозумінні сенсу отримуваної інформації і повній відсутності інтересу до пізнавального процесу). [4]

Отже, в основі будь-якої дії лежить потреба, яка психологічно виявляється як мотив, що може реалізуватися у низці форм:

- інтересах,
- прагненнях,
- переконаннях
- установках. [7]

Інтерес – це емоційний вияв пізнавальних потреб особистості. Якщо студент свідомо обрав майбутню професію та навчається за обраною спеціальністю, то він зацікавлений у якомога якісному вивченні матеріалу.

Переконання розглядають як систему усвідомлюваних потреб, які спо-

нукають діяти відповідно до своїх поглядів, принципів, світогляду. Переконання є спонукальною силою поведінки, що змушує переживати свої вчинки. В даному контексті задачею викладачів є проведення практичних занять та навчальних практик таким чином, щоб сформувати у студентів впевненість у важливості отримуваних знань.

У прагненнях особистості виражається потреба в чомусь, що може бути досягнуто вольовими зусиллями. Якщо людина чітко усвідомлює умови, в яких відчуває потребу, і засоби, які планує використати, то прагнення набувають характеру намірів. Якщо наміром студента є отримання освіти, а не диплому, то він прагнутиме здобути високий рівень професійної кваліфікації. Під час навчання заохочувальними засобами можуть бути підвищені стипендії, грамоти, відзнаки тощо.

Формою прагнень є також ідеал як потреба наслідувати приклад, взятий особистістю за зразок поведінки. Ідеалом може бути конкретна особа, збірний образ чи суспільні цінності. Прикладом для наслідування можуть бути й випускники ВНЗ, які досягли успіхів у своїй діяльності. Зустрічі з такими фахівцями, окрім отримання важливої інформації щодо професійної діяльності, можуть допомогти студентам підтримувати віру у власні сили та можливості.

Оскільки істинне джерело мотивації людини знаходиться в ній самій, то необхідно, щоб вона сама захотіла щось зробити і зробила це. Тому основним мотивом навчання є внутрішня спонукальна сила.

Сучасні ринки праці постійно підвищують вимоги до організації і якості професійної освіти. Сучасний випускник вищого навчального закладу повинен не лише володіти спеціальними знаннями, вміннями і навичками, але і відчувати потребу в досягненні успіху. Успішна людина відрізняється комунікативними здібностями, позитивним мисленням, вмінням ставити цілі та досягати їх, бажанням та здатністю постійно розвиватися та самоудосконалюватися.

Висновки. Таким чином, одним з основних завдань ВНЗ є забезпечення підвищення мотивації студентів до навчання. Існують певні способи, що допомагають вирішувати дану проблему. Одним з основних є зв'язок з практикою, тобто викладачі мають пояснювати, яким чином знання, отримані у ВНЗ, студент може використати у майбутньому під час професійної діяльності. Студентові дуже важливо, щоб викладач був його наставником, щоб до нього можна було звернутися по допомогу під час навчального процесу. Дієвим механізмом позитивного впливу на мотивацію є підтримка студентів

іменними стипендіями та грантами, що стимулюватиме їх до активізації наукової та творчої діяльності.

Бібліографічний список.

1. Актуальне вопросы формирования интереса в обучении: [учебн.пособие для слушателей ФПК дир. / под ред. Г. И. Щукиной]. – М.: Просвещение, 1984. – 176 с.
2. Грабовська Т. Формування позитивної мотивації діяльності особистості / Т. Грабовська, О. Киричук // Рідна школа. – 2002. – № 4(867). – С. 12–14.
3. Занюк С.С. Психологія мотивації: Навчальний посібник./ С.С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с., 276
4. Мормужева Н. В. Мотивация обучения студентов профессиональных учреждений [Текст] // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). — Челябинск: Два комсомольца, 2013. — С. 160-163.
5. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: учебник для студ. пед. вузов: в 2 кн. / И. П. Подласый. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
6. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів /Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. – К.: ТОВ “Філ-студія”, 2006. – 320с.
7. Столярченко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. / О.Б. Столярченко – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с
8. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Х.: Прапор, 2004. – 640 с.

Vlasiuk Y.O. Students motivation of learning.

Summary. The article is devoted to the analysis of students' educational activity motivation, the factors that shape it, and its importance for a successful educational process.

Key words: motive, motivation of learning, cognitive interests, educational process.